

Ercan TURAN

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi

5510 Sayılı Yasa Kapsamında Rücuan Tazminat Davaları

1. RÜCU DAVALARININ YÖNELDİĞİ AMAÇ

“İşverenin Sosyal Güvenlik Kurumu karşısındaki sorumluluğunu düzenleyen 21. madde değişik amaçlara yöneliktir. Her şeyden önce, sigortalının uğradığı iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığı nedeniyle, yapılan sağlık ve parasal yardımların Kurumun malvarlığında meydana getirdiği eksikliği giderme amacı vardır. Ayrıca, “maddenin belirgin bir biçimde zararın Kurumca karşılanmasından dolayı sigortalı işçi ve onun işvereni arasında baş gösterecek çekişmeyi ve sürtüşmeyi önlemek gibi bir amacı da vardır.” Çünkü iş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına tutulan sigortalının ve hak sahiplerinin işveren aleyhinde dava açmaları, uğradıkları zararın Kurum tarafından tam olarak karşılanmaması durumunda söz konusudur.

Bununla birlikte, “asıl amaç, geri planda gizlidir ve hukuksal açıdan her şeyin öncesinde ve yücesinde bulunan kişinin canını ve sağlığını korumaya ilişkindir.” Bu yönüyle, işverenin sorumluluğu, sosyal güvenlik sistemlerinin önleyici işlevi çerçevesinde değerlendirilebilir.”¹

İş kazası veya meslek hastalığının maddede sayılan etkenler altında gerçekleşmesi; kusurlu

davranışıyla iş kazasının gerçekleşmesine etkiye bulunan işveren veya üçüncü kişiler yönünden, insan yaşamının kutsallığı konusunda gerekli duyarlılığın gösterilmediği; emeğiyle geçinmek konumundaki kişilerin çalışma güçleri ve üretkenliklerinin korunmasına yönelik önlemlerin alınması, işçinin sağlığı ve güvenliğinin korunması konusunda yetersiz kalındığının göstergesidir.

Sosyal güvenlik kavramı, riskler nedeniyle ortaya çıkan zararın tazmini özelliği yanında ve buna daha üstün olarak, risklerin ortaya çıkmasını önlemek işlevini kapsamaktadır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında, devletin aktif bir tutumla bu alana en yüksek düzeyde müdahalesi gereği de sosyal hukuk devletinin başta gelen gereklerindedir. “İşçilerin zararlarının sosyal güvenlik teşkilatı tarafından karşılanmasının işverenlerce prim ödenmesi nedeniyle değil de Anayasa tarafından yüklenmiş bir devlet ödevi olarak ortaya çıkmasının mantıklı sonucu, işverenlerin prim ödemeleri nedeniyle kendilerini her türlü hukuki sorumluluğun dışında tutmalarının mümkün olmamasıdır.”²

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu oluşan zarar nedeniyle açılan rücu davaları, öğretide de dile getirildiği üzere, salt Kurum malvarlı-

ğında oluşan eksilmenin giderilmesi amacına yönelik olmayıp, işverenler yönünden işçiyi gözetme borcunun eksiksiz olarak yerine getirilmesini sağlamak, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki kuralların uygulanması konusundaki duyarlılığı artırarak, bu alandaki olumsuzlukların önlenmesi ve devletin sosyal güvenlik alanındaki anayasal yükümlülüklerini gerçekleştirme amacına yönelik davalar olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal barış, çalışma yaşamında iş sağlığı ve güvenliği kurallarıyla, en yüce değer olan insan yaşamı ve sağlığının korunduğu, çalışma yaşamındaki ilişkilerin de barışçıl olduğu ortamda gerçekleşebilecektir. Devletin aktif tavırla müdahalesinin zorunlu bulunduğu insan hakları kuşağında yer alan sosyal güvenlik hakkının, tazmin edici niteliği yanında, önleyici özelliğinin yaşama geçirilebilmesi, sosyal hukuk devletinin, çalışma yaşamına müdahalesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bu alandaki en ucuz yöntem de, insan yaşamına saygı gösterip, koruyucu önlemleri almaktır. Aksine yaklaşımla, risklerin oluşmasını bekleyip, bundan doğan ekonomik ve sosyal zararların tazmini yoluna gitmek, çağın gerisinde kalan bir yaklaşımı yansıtmaması yanında, pahalı ve zararın gereğince tazminini olanaksız kılan bir yöntem olacaktır.

II. 5510 SAYILI YASADA YER ALAN DÜZENLEMELER

5510 sayılı Yasa öncesi dönemde 506, 1479 ve 2926 sayılı Yasalarda yer alan düzenlemeler ile bu düzenlemelerin rücu tazminat davaları yönünden izlediği süreç, Kurumun rücu hakkının, hak sahiplerinin hakkından bağımsız basit rücu hakkı olarak algılandığı; sigortalı veya hak sahiplerine bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değeri ile harcama ve ödemelerin kusura oranıyla sınırlı kısmının tazminine olanak veren bir dava türü olarak biçimlenmesiyle sonuçlanmıştır.

5510 sayılı Yasa ise, Kurumun rücu hakkı yönünden, birden fazla yasadaki düzenleme ve farklı konumdaki sigortalıları kapsayan yeni düzenlemeler getirmiştir:

İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu

Madde 21- İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödetilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazasının, 13 üncü maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir.

Çalışma mevzuatında sağlık raporu alınması gerektiği belirtilen işlerde, böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girmeden önce var olduğu tespit edilen veya bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle, Kurumca sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödetilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu

ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rüçû edilmez.

Süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluk

Madde 23- Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettilir.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduğu halde, 8 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen süre içerisinde bildirimde bulunmayanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenmez.

Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu

Madde 39- Üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rüçû edilir.

Malûllük, vazife malûllüğü veya ölüm hali, kamu görevlilerinin veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya

bağlanan aylıklar için Kurumca, kurumuna veya ilgililere rüçû edilmez.

İşverenin, genel sağlık sigortalısının ve üçüncü kişilerin sorumluluğu

Madde 76- İşveren, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan genel sağlık sigortalısına sağlık durumunun gerektirdiği sağlık hizmetlerini derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından yapılan ve belgelere dayanan sağlık hizmeti giderleri ve 65 inci madde hükümlerine göre yapılacak masraflar Kurum tarafından karşılanır.

Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesindeki ihmalden veya gecikmesinden dolayı, genel sağlık sigortalısının tedavi süresinin uzamasına veya malûl kalmasına veya malûllük derecesinin artmasına sebep olan işveren, Kurumun bu nedenle yaptığı her türlü sağlık hizmeti giderini ödemekle yükümlüdür.

(Değişik üçüncü fıkra: 17/4/2008-5754/46 md.) İlgili kanunları gereğince sağlık raporu alınması gerektiği halde sağlık raporuna dayanmaksızın veya alınan raporlarda söz konusu işte çalışması tıbbî yönden elverişli olmadığı belirtildiği halde genel sağlık sigortalısını çalıştıran işverenlere, bu nedenle Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir. Sağlık kurulu raporu ile belli bir işte çalışamayacağı belgelenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki kişiler bu işte çalıştırılmaz. Bu kişileri çalıştıran işverenler, genel sağlık sigortalısının aynı hastalık sebebiyle Kurumca yapılan masraflarını ödemekle yükümlüdür. Tedavinin sona erdiğine ve çalışılabilir durumda olduğuna dair Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurumlarından belge almaksızın başka işte çalışan genel sağlık sigortalısının aynı hastalığı sebebiyle yapılan tedavi masrafları ise kendisinden alınır.

İş kazası ile meslek hastalığı, işverenin kastı veya genel sağlık sigortalısının iş sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri işverene tazmin ettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

(Değişik altıncı fıkra: 17/4/2008-5754/46 md.) Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir.”

III. 5510 SAYILI YASA İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELERİN YAPISI VE İÇERDİĞİ FARKLILIKLAR

1. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverene Rücu

a) Bildirimi Yapılan Sigortalılar Nedeniyle Sorumluluk

5510 sayılı Yasanın 21. maddesi, iş kazası veya meslek hastalığının “işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi” sonucu gerçekleşmesi halinde işverenin sorumluluk koşullarını düzenlemektedir.

Maddenin getirdiği yeni düzenlemede dikkati çeken ilk yön, 506 sayılı Yasanın 26. maddesinde yer alan “işverenin... suç sayılabilir bir hareketi” kavramına yeni düzenlemede yer verilmemiş olmasıdır.

Çenberci, suç sayılır eylem nedeniyle sorumluluk haline ilişkin olarak, “Madde, açıklığı gereği, işverenin iş kazasına veya meslek hastalığına neden olan eyleminin suç niteliğini taşımasını yeterli görmektedir. Yoksa, işverenin sorumlu tutulması için ayrıca bu eyleminden ötürü hüküm giymiş olması gerekli bulunmamaktadır... suçun türü önem taşımaz. Bu nedenle, işveren, suçun kabahat niteliğini taşımasından ötürü sorumluluktan kurtulamaz. Bu konuda suçun taksirli, ihmali, ani, mütemadi ve müteselsil suçlardan olması da işverenin sorumluluğunu etkilemez. Görüşümüze göre, af, kamu davasının açılmamış olması, kamu davası açılmış olmakla birlikte verilen cezanın ertelenmesi işverenin sorumlu tutulmasını en-

gellemez. Eylemin suç sayılır nitelikte bulunup bulunmadığı sigortalının iş kazasına uğradığı veya meslek hastalığına tutulduğu tarihte yürürlükte bulunan hükümlere göre belirlenmesi gerekir. Suç sayılan eylem, iş kazası ve meslek hastalığına ilişkin olmak şartıyla, genel hukuk içinde suç sayılan herhangi bir eylemdir; yoksa, suç sayılan eylemden maksat, sadece çalışma mevzuatının suç saydığı eylemlerden ibaret değildir.”³ görüşünü dile getirmiştir.

İş kazası, işverenin korunma amacıyla iş yerinde bulundurduğu silahının, dikkatsizlik ve tedbirsizlik sonucu ateş alması veya yönetimindeki aracın işyeri bahçesinde dinlenmekte olan işçiye yine taksire dayalı eylemle çarpması biçiminde gerçekleşebilmektedir. Bu tür kazaların, 5510 sayılı Yasanın 21. maddesindeki, “kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi” sınırlaması dahilinde, işveren yönünden tazmin sorumluluğu doğuracağından söz etmeyi zora sokmaktadır. Oysa, işverenin prim ödemiş olmasının, bu alanda duyarsız davranma özgürlüğü sağladığını kabule olanak bulunmamaktadır. Madde yazımındaki yetersizlik, böylesi durumlarda sağlığı koruma ve iş güvenliği mevzuatı hükümlerinin geniş yorumlanmasına veya bu konumda iş kazası veya meslek hastalığına neden olan işverenlerin bu sıfatlarından arındırılarak, 5510 sayılı Yasanın 21. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca üçüncü kişi konumunda sorumluluğu yoluna gidilmesine neden olacaktır.

5510 sayılı Yasanın 21. maddesiyle işverenin tazmin sorumluluğu yönünden getirilen diğer bir farklı düzenleme ise, “Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödettirilir.” düzenlemesidir.

Çalıştırdığı sigortalıyı Yasal yönetime uygun olarak Kuruma bildiren işverenlerin tazmin sorumluluğunun sınırı, gerçek zarar tavan değeriyle sınırlı ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı olarak belirlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin, 21.03.2007 gün ve 26649 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 23.11.2006 gün ve E: 2003/10, K: 2006/106 sayılı kararı ile 506 sayılı Yasanın 26. maddesinde yer alan "...sigortalı veya hak sahibi kimşelerin işverenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere..." bölümünün Anayasaya aykırılık nedeniyle iptali sonrasında, Kurumun rücu hakkının, yasadan doğan kendine özgü ve sigortalı ya da hak sahiplerinin hakkından bağımsız basit rücu hakkına dönüştüğü ve artık gerçek zarar tavan hesabına gerek olmadığı yönündeki yaklaşım; 5510 sayılı Yasanın yürürlüğü sonrası gerçekleşen iş kazaları nedeniyle açılan davalarda farklı bir yaklaşım sergilenmesini gerektirecektir.

İlk peşin sermaye değerli gelirin, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı kısmının tazmin edilebilecek olması, bu tür davaların, yeniden halefiyet ilkesine dayalı davalar olarak yorumlanması için yeterli bulunmamaktadır. Zira anılan cümle, temelde tazmini olanaklı bulunan ilk peşin sermaye değerli gelire üst sınır getiren bir hüküm içermekte olup, ilk peşin sermaye değerli gelirin gerçek zarar tavan değerinin altında kaldığı durumlarda ise herhangi bir işlevi olamayacaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonrasında 506 sayılı Yasaya dayalı rücu tazminat davaları için geliştirilmiş olan yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum doğmamakta; yalnızca ilk peşin sermaye değerli gelir miktarının gerçek zarar tavanını aşması halinde, tavan değeri aşan kısmın tazmini olanağını ortadan kaldıran ikinci bir sınırlama olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda değinilmesi gereken bir diğer yön de, 506 sayılı Yasanın 26. maddesine eklenmiş olan cümlenin, bu kez salt işveren yönünden hüküm içerir biçimde "İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır." ifadesiyle 5510 sayılı Yasanın 21. maddesinde de yer almış olmasıdır.

"Kaçınılmazlık ilkesi" kavramı, üzerinde tartışılmış bilimsel bir kavram olmadığı gibi; kusura dayalı sorumluluk içeren madde kapsamında kusur incelemesi yapılırken, bu olgunun gözetilmesi doğal olduğundan, iş kazalarının

gerçekleşmesinde, kaçınılmazlık olgusunun da etken olabileceğinin kabulüne olanak sağlama-ya yönelik düzenlemenin, böylesi bir cümleyle dile getirilmesine gerek bulunmamaktadır. 10. Hukuk Dairesi içtihatları yanında, Hukuk Genel Kurulu Kararlarında da, "...davanın yasal dayanağını oluşturan ve iş kazası ve meslek hastalığının oluşumuna, "...kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi..." ile etkide bulunan işveren yönünden madde içeriğinde sıralanan nedenlerle ve kusura dayalı sorumluluk ilkesi temelinde sorumluluk gereğine yönelik düzenleme içeren 506 sayılı Yasanın 26/1. maddesine eklenen, "İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır." cümlesinin, maddede sayılan kusurlu davranışları nedeniyle tazminle sorumlulukları yoluna gidilen işverenlerin, iş kazasının oluşumunda etkili olan kaçınılmazlıktan da sorumlu tutulmaları gereğini öngörür şekilde yorumlanmasının, buna bağlı olarak objektif sorumluluğa olanak tanımayan madde hükmü karşısında işverenin kaçınılmazlık etkeninden kaynaklanan bölümden kısmen de olsa sorumluluğunun kabulü, yasal düzelemeye egemen ilkeyle bağdaştırılamaz..." (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 27.09.2006 t., 2006/10-627 E., 2006/599 K.) yaklaşımı benimsenmiş olup; 5510 sayılı Yasa sonrasında da bu yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Kaldı ki, 5510 sayılı Yasanın kusura dayalı sorumluluk düzenlemesi, 506 sayılı Yasaya oranla daha dar bir sorumluluk düzenlemesi içerirken bu kapsamda kaçınılmazlıktan sorumluluğa söz etmeye olanak bulunmamaktadır.⁴

506 sayılı Yasanın 41. maddesi "Çalışma mevzuatına göre sağlık raporu alınması gerektiği halde böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyeye elverişli bulunmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girişinden önce var olduğu tespit edilen veya bünyeye elverişli bulunmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı için Kurumca yapılan hastalık sigortası masraflarının tümü işverene ödettilir." düzenlemesini içermekteydi.

5510 sayılı Yasanın 21. maddesinde ise; “Çalışma mevzuatında sağlık raporu alınması gerektiği belirtilen işlerde, böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girmeden önce var olduğu tespit edilen veya bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle, Kurumca sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödetilir.” düzenlemesine yer verilerek, bünyece elverişli olmadığı işte çalıştırılma veya çalışma mevzuatına göre rapor alınması gerektiği halde bu gereğe uymadan çalıştırma hali için; ödenen geçici iş göremezlik ödeneklerinin işverene ödetilmesi konusunda düzenlemeye yer verilmiştir. Aynı durum nedeniyle sağlık hizmeti giderlerinin tazmini yönünden ise, 5510 sayılı Yasanın 76. maddesinin son fıkrasında düzenleme yapılmıştır.

Başlığında hastalık sigortasına değinmekle birlikte, içeriği ağırlıklı olarak, iş kazası ve meslek hastalığına ilişkin rücu hükümleri içeren maddeye, bu konunun bir yönüyle eklenmesi, yasanın geneline egemen olan uzun maddelerden birine daha yol açarken, bağımsız bir rücu hükmünün, farklı sigorta kolları yönünden değişik maddelerde düzenlenmesi sonucu dağınıklığa neden olmuştur.

b) Süresinde Bildirilmeyen Sigortalılar Nedeniyle Sorumluluk

5510 sayılı Yasanın 23. maddesi “Sigortalı çalıştırmaya başladığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödetilir.” düzenlemesini içermektedir.

Maddede yer alan yardım yükümlülüğü, 506 sayılı Yasanın 6. maddesinde yer alan ve çalıştırılanların, işe alınmalarıyla kendiliğinden “sigortalı” olacağı; sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümlerinin, sigortalının işe alındığı tarihten başlayacağı; sigortalı olmak hak ve yükümlüden kaçınılmayacağı ve vazgeçilemeyeceği; sözleşmelere, sosyal sigorta yardım ve yükümlerini azaltmak veya başkasına devretmek yolunda hükümler konulamayacağını öngören düzenlemeye koşut, 5510 sayılı Yasanın 7. maddesindeki;

“Sigorta hak ve yükümlülükleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için çalışmaya,”

başladıkları tarihten başlayacağı hükmünün doğal ve zorunlu sonucudur.

Yasal yönetime uygun olarak bildirim yapılmayan sigortalılara, sigorta yardımı yapılması ve bu konumdaki işverenlerin, bildirim yükümlüne uyan işverenlere oranla farklı ve daha ağır bir tazmin yükümlülüğüne tabi tutulması, 17.07.1964 tarihinde kabul edilen 506 sayılı Yasanın 141. maddesiyle yürürlükten kaldırılan, 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Hakkında Kanun’un 84. maddesinde de yer alan, sosyal güvenlik hukukumuzun köklü yaklaşımlarındandır.

Çenberci, “Kurumun SSK. m. 10’a dayanarak yaptığı sigorta yardımlarının karşılığını işverene ödettirme hakkı ve bu hakkı elde etmek için işverene yönelttiği ödettirme davası, işveren bakımından, medeni ceza esasına dayanmaktadır. Gerçekten yasakoyucu, çalıştırdığı sigortalı hakkında gerekli bilgilerin toplandığı bir dosyanın oluşturulmasını sağlamak için işvereni bildirim yükümünü yerine getirmeye, yani, “işe giriş bildirgesi” vermeye zorlama amacını izlemiştir ve bunun için de, sigorta olayının meydana gelmesinde işverenin kusuru bulunup bulunmadığını önemsememiştir. Maddenin gerekçesinde, işverene ödettirilecek paranın bildirme yükümlüne uymamasının bir yaptırım olduğunu belirtmiş bulunması da bu yönü açıkça ortaya koymaktadır.” görüşünü dile getirmiş; sigortalının, kendisini Kuruma bildirmeyen işverenden, salt bu nedenle zararının tazminini

istemeyeceğini, işverenin sigortalıyı kuruma bildirmemesinden kaynaklanan sorumluluğunun yalnızca Kuruma karşı olduğu ve halefiyet ilkesinin geçerli olmadığını belirten Aslanköylü de, “10. maddeden doğan rücu hakkının “medeni ceza niteliği taşıyan bağımsız rücu hakkı” olduğu...”⁶ görüşündedir.

Araslı, “Madde getirdiği düzenleme ile; genel sorumluluk hukuku ilkelerine uygun düşmeyecek şekilde, kusur esasına dayanmayan sınırsız bir sorumluluk öngörmüştür. Bu tür bir sorumluluk ise, borçlar hukuku çerçevesinde değerlendirilemez. Ne var ki, sosyal güvenlik alanında; kişilere, güvence getirmeyi amaçlayan 506 sayılı Yasa sistemi, bir yerde sistemi yürütme, sistem dışı işçi çalıştırmasını önleme yolunda; işvereni bir tür sorumlulukla yükümlü kılmıştır. Bu durumda, sorumluluk, medeni ceza türünde ve bir yaptırım olarak ortaya çıkmaktadır.”⁷ Görüşünü ortaya koyduktan sonra, 10. maddeye dayalı sorumluluğun gerçek zarar tavan değeriyle sınırlandırılması konusundaki düşüncelerini ortaya koyarken de, “Gerçekten, 506 sayılı Yasa sisteminde, işverenin Kuruma karşı, zararlandırıcı sigorta olayı nedeniyle sorumluluğu, 26 ve 10. maddelerde olmak üzere iki ayrı bölümde düzenlenmiştir. 26. maddede temelde, Kuruma karşı görevlerini yerini getiren işverenin, sigortalısına; kast, suç sayılır eylemi veya iş güvenliği mevzuat hükümlerine aykırı eylemleri yönünden düzenleme getirirken, 10. madde; 26. maddenin aksine, Kuruma ve sigortalısına karşı görevlerini aksatan işveren yönünden sorumluluk esaslarını hükme bağlamaktadır. 26. madde, hukuksal açıdan, tazminat niteliğinde ve kusura dayalı bir düzenleme getirirken, 10. madde yaptırım veya medeni ceza türünde bir uygulama öngörmektedir. Her iki maddenin getiriliş amacı, koşulları ve düzenleme yerleri her yönden farklıdır. Birbirinden farklı iki sorumluluk sisteminin aynı kurallara tabi tutulması, 506 sayılı Yasanın kabul ettiği temel ilkelere ters düşmüştür. Üstelik medeni ceza alanında, kıyas yoluyla bir uygulama yapılması, uygulayıcıyı yasa koyucu konumuna getirmiş, Anayasal temel ilkelere de...”⁸ aykırı davranıldığı düşüncesini dile getirmiştir.

Başlangıçta da belirtildiği üzere, konu 506

sayılı Yasa ile getirilen düzenlemeden önceki bir uygulamanın devamı niteliğindedir. Bu nedenle, konunun en geniş boyutlarıyla tartışılıp irdelendiği Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun, 23.05.1956 t., 1956/2 E., 1956/8 K. sayılı ilamının, günümüz uygulamasına ışık tutan içeriğiyle gözetilmesi gereği bulunmaktadır. Anılan ilamda; “Temyiz Mahkemesi Dördüncü Hukuk Dairesinin 3.12.1954 tarih ve 6592/5116 sayılı ve 15.11.1955 tarih ve 4447/4958 sayılı ve 22.11. 1955 tarih ve 4586/5049 sayılı kararlar ile Hukuk Umumi Heyetinin 5.10.1955 tarih ve 4/68 E. 65 K. sayılı karar arasındaki mübâyenet ve ihtilafın halli İşçi Sigortaları Kurumu Umum Müdürlüğü’nün 24 Aralık 1955 tarih ve VII, 333 sayılı yazısı ile vukubulan müracaatına atfen Birinci Reislik makamınca istenmekle toplanan Tevhidi içtihat Büyük Heyetinde keyfiyet müzakere edildi.

Dördüncü Hukuk Dâiresinin yukarıda tarih ve numaralan yazılı kararlarıyla; 4772 sayılı Kanunun seksendördüncü maddesinde mutlak surette mesuliyet esası kabul edilmiş olmayıp bu madde hükmünün aynı kanunun otuzyedinci maddesindeki mesuliyet unsurları ile mukayyet olduğu içtihat edilmiş olduğu halde Hukuk Umumi Heyeti kararıyla seksendördüncü maddenin tatbiki bahis mevzuu olan hallerde otuzyedinci maddedeki unsurların araştırılmasına lüzum olmadığı içtihat edilmiş olduğundan Dördüncü Hukuk Dairesi kararlarıyla Umumi Heyet kararı arasında halli lazım gelen açık bir mübâyenet mevcuttur.

3008 sayılı İş Kanunu’nun değişen ikinci maddesinin (F) bendinde bir işyeri tesis eden veya bir işyeri devir alan işverenin işyerinin adresini, çalışan işçi veya hizmetli miktarını ve süreyi İş Kanununun tatbiki ile vazifeli makamlar bizzat veya taahhütlü mektupla ihbar etmekle ödevli olduğu tasrih edilmiştir. Bu suretle ihbar edilen ve İş Kanununun şümulüne girdiği tespit olunan iş yerlerinde çalışan işçiler 3008 sayılı Kanunun 101 inci maddesine göre işyerine alınmalarıyla beraber sigorta edilmiş olurlar ve «sigorta primleri 4772 sayılı Kanunun beşinci maddesinin ikinci fıkrası hükmünce işveren tarafından ödenir. Böyle bir işyerinde bir kaza veya meslek hastalığı vuku bulduğu takdirde

sigortalıya yapılacak yardım ve menfaatler ve bağlanacak gelirler İşçi Sigortaları Kurumu'na aittir. Ancak 4772 sayılı Kanunun otuzyedinci maddesi hükmüne göre, dört halde, yani kaza veya meslek hastalığının işveren veya vekilinin kastından, veya İş Kanununun işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti hükümlerine aykırı hareketlerinden, yahut suç sayılan fiillerinden, veyahut da sigortalının iş yerine ait işler dışında çalıştırılmasından, ileri geldiği takdirde, İşçi Sigortaları Kurumu'nun sigortalıya temin ettiği veya ilerde temine mecbur olduğu menfaatlardan mütevellit her türlü zararların tazmini ile işveren veya vekili mükelleftir.

Seksendördüncü maddeye gelince; bu maddenin birinci fıkrasında; İş Kanunu'nun şümulüne girecek vasıfta olan bir işyerinin işveren tarafından çalışma teşkilatına haber verilmemesi halinde bu işyerinde bir kaza veya meslek hastalığı vukua geldiği takdirde, sigorta yardım ve ödeneklerinin, kanunun şümulüne alınan işyerlerinde olduğu gibi Sigorta Kurumu tarafından kazaya veya meslek hastalığına uğrayan işçiye temin edileceği hususu tanzim edilmiş ve ikinci fıkra ile Sigorta Kurumunca bu hususta yapılan her türlü masraflarla, işçiye bir gelir bağlandığı takdirde buna ait tesis sermayesi tutarının işverenden alınacağı tasrih edilmiştir.

Bu iki madde hükümleri birlikte tetkik edildiği zaman seksendördüncü maddenin tatbikinde işverenin mesuliyeti bakımından otuzyedinci maddedeki kayıt ve şartların tahakkukunu aramaya lüzum olmadığı anlaşılır. Şöyle ki; Kanunen ödevli bulunduğu ihbar mükellefiyetini yerine getirmeyen ve bu suretle işyerini çalışma teşkilatının murakabesi dışında bırakan bir işverenin, İş Kanununun, işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyeti hükümlerine riayet ettiği kabul edilemez.

Diğer cihetten seksendördüncü maddenin tatbikinde, otuzyedinci maddedeki şartların tahakkukunu aramak ihbar mükellefiyetini yerine getirmeyenleri, bu mükellefiyeti yerine getirenlerin tabi olduğu hükümlere tabi tutmak olur ki, böyle bir netice kanun tarafından derpiş edilmemiştir. Bilakis seksendördüncü maddenin ayrıca sevk ve tedvin edilmesi Kanun vaz'ının otuzyedinci maddeden müstakil

olarak bir mesuliyet hükmü vazettiğini açıkça göstermektedir. Adalet ve mantık mülahazaları da bunu tespit ettirmektedir. Zira kanuni mükellefiyetlerini yerine getirenlerle getirmeyenlerin aynı hükme tabi tutulması halinde daima bu mükellefiyeti ifa etmeyenler himaye edilmiş ve mükellefiyeti ifa edenler ise lüzumsuz bir külfete maruz bırakılmış olurlar. Kanun metni, ve ruhu itibarıyla, adalet ve hakkaniyet esaslarına uymayan böyle bir hale müsaade etmemiş bilakis ihbar mükellefiyetini yerine getirmeyenleri sıkı bir müeyyideye tabi tutmuştur. Nitekim otuzyedinci maddede sayılan haller arasında, ihbar mükellefiyetinin yerine getirilmiş olmasına rağmen işçinin işyerine ait işler dışında çalıştırılması yüzünden vukua gelen kaza veya meslek hastalığında başka hiç bir sebep aranmaksızın işverenin mesuliyeti kabul edilmiştir. Böylece kanun işçinin, işveren tarafından bildirilen işyerinden başka bir yerde çalıştırılması halini bir nevi ihbar mükellefiyetine riayetsizlik telakki etmiştir. Seksendördüncü madde hükmü ise ihbar mükellefiyetine riayetsizliğin daha umumi bir halini tanzim etmektedir. Bu itibarla seksendördüncü maddenin tatbikinde otuzyedinci maddenin şartlarını aramak için kanuni ve makul hiçbir sebep yoktur.

Netice; 4772 sayılı Kanunun seksendördüncü maddesinin tatbiki bahis mevzuu olan hallerde aynı kanunun otuzyedinci maddesindeki işverenin mesuliyetini icap ettiren kayıt ve şartların aranmasına lüzum olmayıp seksendördüncü maddenin otuzyedinci maddeden müstakil olarak tatbiki icap edeceğine ve Hukuk Umumi Heyetinin bu yoldaki içtihadının kanuna uygun bulunduğu..." görüşlerine yer verilmiştir.

Yargıtay uygulamasında, hakkaniyet gereğince 506 sayılı Yasanın 10. maddesine dayalı sorumluluğa da 506 sayılı Yasanın 26. maddesindeki tavan sınırlamasının, ağırlaştırılmış haliyle kıyasen uygulanması yaklaşımı benimsenmişse de⁹; 506 sayılı Yasanın uygulaması yönünden dahi, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonrası benimsenen basit rücu kavramı uyarınca tavan zarar hesabı gereğinden uzaklaşmış olması, 10. madde yönünden bağımsız bir uygulamayı zorunlu kılmıştır.

Kayıt dışı çalıştırmanın yaptırımını olarak 5510

sayılı Yasanın 23. maddesinde de yer alan ve “21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirilir.” ifadesiyle ortaya konan sorumluluk halinin, önceki uygulamadan bağımsız olarak, 21. maddeyle ilişki kurulmaksızın uygulanan bir ceza hükmü olarak şekillenmesi gerekmektedir. 5510 sayılı Yasanın 21 ve 23. madde koşullarının işveren yönünden aynı anda gerçekleştiği durumlarda, 23. maddenin medeni ceza nitelikli, kamusal bir yaptırım olduğu yönü ve özellikle maddede yer alan “ayrıca” ödetmeye ilişkin düzenleme gözetilerek; yardım yapılan sigorta kolunun niteliğine göre, ilk peşin sermaye değerli gelirin veya yapılan harcamaların, Borçlar Kanunu 43 ve 44. maddelerinin uygulanması konusunda geliştirilen ilkeler ışığında tazmini yoluna gidilerek; 23. madde nedeniyle tazmin edilen miktarın, 21. maddenin koşulları dahilinde gerçekleşen sorumluluk üzerinde herhangi bir etkide bulunmayacağını kabul eden uygulamanın oluşturulması; 23. maddenin sosyal güvenliğin yaygınlaşması ve kayıt dışı çalışmanın önlenmesini amaçlayan düzenlemesine uygun olacaktır.

5510 sayılı Yasanın 23. maddesi, “sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası,” tanımını kullanırken; 506 sayılı Yasanın 10. maddesi “Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde Kuruma bildirilmemesi halinde bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tesbit edildiği tarihten önce,” ibaresini içermekteydi. Sigortalı çalıştırmanın süresi içinde bildirilmemesi kavramı, 5510 sayılı Yasanın öngördüğü işe giriş bildirgesiyle bildirilmeme haline göre, yasanın kayıt dışı çalışmayı önleme amacına daha iyi hizmet etmekteydi. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 04.05.2001 t., 2000/8625 E., 2001/3492 K. sayılı ilamında da belirtildiği üzere, “Bu hükmün getirilmesinin amacı kaçak sigortalı çalıştırmayı önlemek dolayısıyla da sigortalıları sosyal güvenlik şemsiyesi altına almak ve ayrıca Kurumun prim gelirlerini artırmaktır.

9. maddede, münhasıran “işe giriş bildirge-

si”nden söz edilmemiş “... Örneği Kurumca hazırlanan bildirgelerle ...” denmiştir. 10 maddede de “işe giriş bildirgesi” deyimine yer verilmemiş “Sigortalı çalıştırılmaya başlandığının süresi içinde Kuruma bildirilmemesi halinde bildirgesinin sonradan verildiği...” kavramına yer verilmiştir.

Sosyal Sigortalar Kanunu’na göre, (79/1) işverence kuruma verilmesi gereken prim bildirgelerinin neler olduğu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğine bırakılmıştır. Bu bildirgeler, “aylık sigorta prim bildirgesi,” “dört aylık sigorta prim bordrosu” ve “sigortalı hesap fişi”dir. (Yönetmelik madde 16.17.18). Bunların dışında Sosyal Sigortalar Kanunu’nun madde 9’a göre de “işe giriş bildirgesi”nin verilmesi gerektiği yukarıda açıklanmıştır.

Somut olayda sigortalının 1994 yılında iş kazası geçirdiği, işverenin iş kazasının meydana geldiği tarihi de kapsar biçimde 1979 tarihinden 1999 tarihine kadar primleri ödemediği ancak kazadan önce işe giriş bildirgesini süresinde vermediği görülmektedir. Kurumca düzenlenen sigortalıya ait hizmet cetvelinde prim ödeme dönemleri gösterildiği için sigortalıyı da içerir biçimde dönem bordrolarının işverence Kuruma verildiği açıktır. Zira Kurum, prim tahakkuku esas olarak düzenler. Bundan başka Kurumca, kaza geçiren sigortalı hakkında ayrı sigorta sicil dosyası tutmuş, kendisine sigorta sicil numarası verilmiştir. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğine göre işe alınıp bildirilen sigortalıya Kurumca sosyal sigorta sicil numarası verilir ve ayrı bir dosya tutulur. Dava konusu olayda işveren, işe giriş bildirgesini vermemiş olsa bile çalışma dönemlerine ait prim bordrolarını Kuruma verdiği için, ayrıca primleri de ödemiş bulunduğu Kurum sigortalının çalışmalarından haberdar olmuştur ve prim kaybına da uğramamıştır. Zira 9. ve 10. maddelerin getiriliş amacına aykırı bir davranış söz konusu değildir. Daha önce ifade edildiği gibi 9. ve 10. madde hükümleri ile Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği hükümleri bir bütün olarak yorumlandığında aslolan sigortalıların Kuruma bildirilmesi ve primlerinin ödenmesidir. Bu bildirim işe giriş bildirgesi dışında kalan belgelerle de gerçekleştirilebilir. 10. maddesi-

nin sözünden ve özünden, diğer bildireler verilmesine ve primlerin ödenmesine karşın salt işe giriş bildirgesinin verilmemesinin işverenin sorumluluğunu gerektireceği sonucuna varılmamıştır.

Yargıtayımızın yerleşmiş ve oturmuş görüşlerine göre, primler ödenmemiş ve diğer bildireler verilmemiş olsa bile, salt kazadan önce işe giriş bildirgesi verilmiş ise işveren 10. madde gereğince sorumlu tutulamamaktadır. Hatta, örneğin, sigortalıya ait işe giriş bildirgesi beş sene önce verilmiş ve hiç prim ödenmemiş olsa bile işverenin sorumluluğu yönüne gidilememektedir. Somut olayda işe giriş bildirgesi verilmemiş ise de diğer bildireler verilmiş ve yıllarca prim ödenmiş olduğuna göre bu konudaki işverenleri sorumlu tutup örnekte gösterilen işvereni sorumlu tutmamak ne hukuka, ne yasaya, ne de 9. ve 10. maddelerin amacına uygun düşer. Zira Hakim evrensel bir hukuk kuralı olan hakkaniyet ilkesini gözeterek karar vermek zorundadır.

5510 sayılı Yasanın 23. maddesinde, “4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduğu halde, 8 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen süre içerisinde bildirimde bulunmayanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenmez.” düzenlemesine yer verilmiş olup; kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanların, sigortalılık bildirimlerini yapmamış oldukları dönemde gerçekleşen iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle gelir ve ödenek ödenmemesi hükmü getirilmiştir.

Hizmet sözleşmesine dayalı çalışanlar yönünden de, 5510 sayılı Yasanın 8/c maddesinde kendisini bildirme yükümü getirilmişse de; anılan düzenlemede “Sigortalılar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren en geç bir ay içinde, sigortalı olarak çalışmaya başladıklarını Kuruma bildirirler. Ancak, sigortalının kendini bildirmemesi, sigortalı aleyhine delil teşkil etmez.” hükmü öngörülmüştür. İş kazası ve meslek hastalığı gibi, sigortalının aktif çalışma yaşamından çekilmesine neden olacak ağır sonuçların doğumu halinde dahi, kendi nam ve hesabına çalışanların tescillerini gerçekleştirmiş olmalarını böylesi ağır bir yaptırıma bağla-

mak, sosyal güvenliğe egemen temel ilkelere ve diğer sigortalılarla karşılaştırıldığında eşitliğe aykırı bir görüntü sergilemektedir. Hükmün hakkaniyete daha uygun bir yapıya kavuşturulması zorunluluğu vardır. Zira bağımsız çalışanlar yönünden de Devletin ve Kurumun tescil konusunda yükümlülükleri bulunmakta olup, tüm sorumluluğun sigortalıya yüklenmesi hakkaniyete uygun bulunmamaktadır.

2. Üçüncü Kişilere Rücu

a) İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Üçüncü Kişinin Sorumluluğu

5510 sayılı Yasanın 21. maddesinde “İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.” düzenlemesiyle; 506 sayılı Yasanın 26. maddesinde olduğu gibi, üçüncü kişilerin sorumluluğu konusundaki genel hükümlere atf yapılmayarak, üçüncü kişilerin sorumluluğu konusunda basit rücu yaklaşımı benimsenmiş; gerçek zarar tavan değeri hesabına da gerek kalmaksızın, gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısının rücu edilebilmesi olanağı getirilmiştir.

Düzenlemenin, genel hükümlere atıfta bulunmamış olmasının, kusur oranı uyarınca tazmin sorumluluğunda bir farklılık yaşanıp yaşanmayacağı konusunda tereddüt yaratması mümkünse de; düzenlemenin kusura dayalı sorumluluk halini öngörmüş olması ve kusurlu orantılı sorumluluğun tazminat hukukunun genel ilkelerinden bulunması karşısında, ilk peşin sermaye değerli gelirin yarısının tazminat tavanı olarak algılanıp, üçüncü kişinin sorumlu olacağı miktarın kusur oranı gözetilerek belirlenmesi gerekeceği kanısı oluşmaktadır.¹⁰

Üçüncü kişiyi istihdam edenin sorumluluğu yönünden, 506 sayılı Yasanın 26. maddesine ilişkin yargısal uygulamada oluşan birikimden yararlanılarak, “kusuru varsa bunları çalıştıran-

lara” rücu edilebileceği düzenlemesi, belirsizlik içermeyecek biçimde oluşturulmuştur.

Maddede ayrıca rücu önleyen hukuka uygunluk hallerine yer verilip; iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için Kuruma veya ilgililere rücu edilemeyeceği; ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, rücu edilmeyeceği düzenlemeleri öngörülmüştür.

b) Uzun Vadeli Sigorta Kolları Bakımından Üçüncü Kişinin Sorumluluğu

5510 sayılı Yasanın 39. maddesindeki, “Üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir.” içerikli düzenlemeyle, “kastı” ile malullük, vazife malullüğü ve ölüme neden olan üçüncü kişilerin, bağlanacak aylığın ilk peşin sermaye değerinin yarısı oranında tazmin sorumluluğu öngörülmüştür.

Uzun vadeli sigorta kolundan yapılan yardımlar belirli süre prim ödenmesini gerektirmekte olup, uzun dönemde ödenen primin ağırlıklı kısmının işverenler tarafından karşılandığı gözetilerek, işverenlere 39. maddenin tazmin sorumluları arasında yer verilmemiştir. Ayrıca işverenin 21. maddeye dayalı sorumluluğunun üçüncü kişilere oranla daha geniş tutulmuş olması da, 39. maddedeki bu yaklaşım biçimlenmesinde etkili görünmektedir.

Düzenleme, bağımlı ve bağımsız çalışanlar yanında, kamu görevlisi sigortalıları veya hak sahiplerine bağlanan aylıkların tazmini olana-

ğını sağlayan kapsamlı bir içeriğe sahip bulunmaktadır. Ancak, 1479 sayılı Yasanın 63. maddesindeki, “Üçüncü bir kimsenin suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğmasında, Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine gerekli bütün yardımları yapar... Ancak, Kurum, yapılan bu yardımların ilk peşin değeri için üçüncü kişilere, istihdam edenlere ve diğer sorumlulara rücu eder.” düzenlemesiyle karşılaştırıldığında; “suç sayılır hareket” yerine “kasıt”, “ilk peşin değer” yerine “ilk peşin sermaye değerinin yarısı” ölçütünü getirerek 1479 sayılı Yasaya oranla daha dar kapsamlı bir içerik oluşturmuştur.

Madde uygulamasında en büyük sorun, kastın ortaya çıkarılmasında yaşanacaktır. Zira, kasıt kavramı ceza hukukuna özgü bir kavram olup, suç sayılır hareket yerine, kasti eylemin aranması, bu durumun ceza hükmüyle ortaya konulmasını zorunlu kılacaktır. Zamanaşımı, af gibi ceza yargılamasının esasa ilişkin hükümle sonuçlanmasını önleyen durumlar, Kurumun tazminat hakkı üzerinde de olumsuz etki doğuracaktır.

Bu konuda diğer bir sorun ise, olası (muhtemel) kast kavramı çerçevesinde oluşacak tartışmadır. 5237 sayılı TCK'nin 21/2 maddesinde “Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen fiili işlemesi” olarak tanımlanmıştır. Olası kast, öğretide kastın türü olarak kabul edilip, eyleminin sonuçlarını öngörme ve buna rağmen eylemi gerçekleştirme biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, olası kast halinde 39. maddenin uygulanması yönünden bir tereddüt yaşanmaması gerektiği kanısındayım. Kastın varlığı halinde ayrıca kusur incelemesi gerekmezse de, tahrik hükümlerinin uygulandığı durumlarda, BK 43 ve 44. maddelerinin gözetilip gözetilmeyeceği yargı uygulamasıyla açıklığa kavuşacaktır.

Bu maddede de, hukuka uygunluk nedenlerine yer verilmiş ve yukarıdaki yoruma uygun olarak, “Malûllük, vazife malûllüğü veya ölüm hali, kamu görevlilerinin veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden

dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan aylıklar için Kurumca, kurumuna veya ilgililere rücu edilmez.” hükmüyle, kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadıkça anılan kişilere rücu edilemeyeceği belirtilmiştir.

3. Genel Sağlık Sigortası Yardımları Nedeniyle Rücu

5510 sayılı Yasanın 76. maddesi, “İşveren, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan genel sağlık sigortalısına sağlık durumunun gerektirdiği sağlık hizmetlerini derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından yapılan ve belgelere dayanan sağlık hizmeti giderleri ve 65 inci madde hükümlerine göre yapılacak masraflar Kurum tarafından karşılanır.

Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesindeki ihmalden veya gecikmesinden dolayı, genel sağlık sigortalısının tedavi süresinin uzamasına veya malûl kalmasına veya malûllük derecesinin artmasına sebep olan işveren, Kurumun bu nedenle yaptığı her türlü sağlık hizmeti giderini ödemekle yükümlüdür.

(Değişik üçüncü fıkra: 17/4/2008-5754/46 md.) İlgili kanunları gereğince sağlık raporu alınması gerektiği halde sağlık raporuna dayanmaksızın veya alınan raporlarda söz konusu işte çalışması tıbbî yönden elverişli olmadığı belirtildiği halde genel sağlık sigortalısını çalıştıran işverenlere, bu nedenle Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir. Sağlık kurulu raporu ile belli bir işte çalışamayacağı belgelenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki kişiler bu işte çalıştırılmaz. Bu kişileri çalıştıran işverenler, genel sağlık sigortalısının aynı hastalık sebebiyle Kurumca yapılan masraflarını ödemekle yükümlüdür. Tedavinin sona erdiğine ve çalışılabilir durumda olduğuna dair Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından belge almaksızın başka işte çalışan genel sağlık sigortalısının aynı hastalığı sebebiyle yapılan tedavi masrafları ise kendisinden alınır.

İş kazası ile meslek hastalığı, işverenin kastı

veya genel sağlık sigortalısının iş sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri işverene tazmin ettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

(Değişik altıncı fıkra: 17/4/2008-5754/46 md.) Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderleri tazmin ettirilir.” düzenlemesiyle, yukarıda sıralanan rücu hükümlerinin, genel sağlık sigortası kapsamındaki yardımlar yönünden genel bir düzenlemesine yer vermiştir.

İş kazası ve meslek hastalığı ile işe uygunluk raporu alınmaksızın çalıştırma ve alınan rapor içeriğine uygun olmayan işte çalıştırılma halinde işverenin sorumluluğunun dayanağını oluşturan kavramlar, 5510 sayılı Yasanın 21. maddesiyle koşut düzenlemeler içerdiğinden, konunun anılan maddenin yukarıda incelenen kavramları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir. “Tedavinin sona erdiğine ve çalışılabilir durumda olduğuna dair Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından belge almaksızın başka işte çalışan genel sağlık sigortalısının aynı hastalığı sebebiyle yapılan tedavi masrafları ise kendisinden alınır.” hükmü ise, tedavi gereklerine uymayan sigortalı yönünden getirilmiş bir yaptırım niteliği taşımaktadır.

Maddenin son fıkrasında yer alan, üçüncü kişilerin sorumluluğuna ilişkin düzenleme ise, çelişkiler içeren bir yapı taşımaktadır. Anılan düzenlemede, “Genel sağlık sigortalısına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, kastı veya suç sayılır bir hareketi veya ilgili kanunlarla verilmiş bir görevi yapmaması ya da ihmali nedeniyle Kurumun sağlık hizmeti sağlamasına veya bu kişilerin tedavi süresinin uzamasına sebep olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen üçüncü kişilere, Kurumun yaptığı sağlık hizmeti giderlerinin tazmin ettirileceği” belirtilmiştir.

Anılan fıkrada, üçüncü kişinin sorumluluğu için dayanak alınan haller oldukça geniş biçimde listelendikten sonra, durumun “mahkeme kararıyla tespit” edilmesi koşulu öngörülmüştür. Yukarıdaki açıklamalarda da değinildiği üzere, suç sayılır eylem kavramı genellikle mahkumiyet hükmünün oluşmadığı durumları belirlemektedir. Görevi savsama veya ihmal hallerinin de, esasa veya usule ilişkin sorunlar nedeniyle, mahkeme kararıyla tespit edilmesi her durumda mümkün olamayacaktır.

IV. İLK PEŞİN SERMAYE DEĞERLİ GELİRDEKİ ARTIŞ VE EKŞİLMENİN RÜCU HAKKI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

5510 sayılı Yasanın 3. maddesinde, “Peşin sermaye değeri: Kurumca, bu Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin yaş, kesilme ihtimali ve Kurumca belirlenecek iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanan tutarı,” tanımına yer verilmiş olup; 28.09.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu İle Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ’in “Peşin sermaye değeri tabloları ve peşin sermaye değerinin hesabı” başlıklı 9. maddesinde, “(1) Kurumca, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen giderlerin; yaş, kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlanmış olup, bu Tebliğ ekinde yer almıştır. Hazırlanan tablolar demografik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle Kurumca gerekli görülen hallerde güncellenir. İlk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir.

(2) Kurumca hazırlanan ve Tebliğ ekinde yer alan peşin sermaye değeri tabloları;

a) Kanunun 21 inci maddesi hükmüne göre, iş kazası ve meslek hastalığı halinde sigortalıya veya hak sahiplerine ileride yapılması gereken

ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri,

b) Kanunun 23 üncü maddesi hükmüne göre, iş kazası ve meslek hastalığı halinde sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri,

c) Kanunun 39 uncu maddesi hükmüne göre, malullük ve ölüm hallerinde sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri, hesabında kullanılır.

(3) Peşin sermaye değerlerinin hesabında, sigortalıların veya hak sahiplerinin gelire giriş tarihindeki yaşları esas alınır. Yaş hesabında altı aydan küçük yıl kesirleri dikkate alınmaz. Altı ay ve daha fazla yıl kesirleri tam yıl sayılır.

(4) Peşin sermaye değeri, sigortalı veya hak sahibinin gelir başlangıç tarihindeki aylık gelirinin 12 katının yaş karşılığı olarak peşin sermaye değeri tablolarındaki değerle çarpımı sonucu bulunan rakamın 100’e bölünmesi suretiyle hesaplanır.” düzenlemesine yer verilmiştir.

İlk peşin sermaye değerli gelir hesabı konusunda sorun bulunmamakla birlikte; peşin değerli gelirin hesabı sonrasında, gelir değerinde düşme veya yükselmeye neden olan durumlar, tazmin sorumluluk sınırlarının belirlenmesi konusunda sorunlar yaratabilmektedir.

Kurumun bağladığı peşin sermaye değerli gelir, sigortalının sürekli işgöremezlik oranındaki artış veya eksilme, ya da birden fazla iş kazasından kaynaklanan işgöremezlik oranlarının birleşmesi sonucu gelir bağlanması; hak sahiplerine bağlanan gelirlerin birleşmesine bağlı olarak eksilmesi nedeniyle farklılaşabilmektedir. Kurumun bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını veya daha azını istemek durumunda olamayacağı gerçeği, henüz kesin hükümle sonuçlanmamış uyuşmazlıklarda, gelirdeki değişimin gözetilmesini zorunlu kılmakta olup; konu çok sayıda uyuşmazlık nedeniyle Yargıtay kararlarına da yansımıştır.

“Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu tarafından düzenlenen, 09.11.2007 tarih, 92/5719 sayılı rapor uyarınca, sigortalının sürekli işgöremezlik oranı, “başlangıç tarihi Ankara Dışkayı Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin 14.12.2005 tarihli raporu olmak üzere, azalma kaydıyla

%0” olarak belirlenmiş ve mahkemece, sürekli işgöremezlik oranının %0'a inmesi nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

Sigortalının 06.06.1995 tarihi itibariyle %59 oranında sürekli işgöremezlik durumuna girmesi nedeniyle bağlanan gelirler, Kurum yetkili organının sürekli işgöremezlik oranının düştüğünü belirlediği tarihe kadarki dönemde ödenmiş olup; konuya ilişkin kararda da 14.12.2005 tarihli rapor tarihi esas alınarak azalma durumu belirlenmiştir.

Sıralanan maddi ve hukuki gerekçeler ışığında, iş sağlığı ve güvenliği kurallarına aykırı eylemiyle iş kazasının oluşumuna etkide bulunan işverenin, sigortalıya sürekli işgöremez durumda bulunduğu dönemde yapılan fiili ödemeler ile sigortalının tedavisi için yapılan harcama ve ödemelerin kendi kusur oranı karşılığını oluşturan kısmının tazminiyle sorumlu tutulması gereğinin gözetilmemiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

Ayrıca, dava tarihi itibariyle %59 oranında sürekli işgöremezlik durumundaki sigortalının sürekli işgöremezlik oranını, dava tarihi sonrasında elde edilen hastane raporu başlangıç alınarak azaldığı için, dava tarihindeki mevzuat ve içtihatlarla uygun olarak açılan davanın, anılan gerekçeyle kısmen reddinde tarafların sorumluluğu bulunmadığından, davacı Kurumun, davada haksız çıkan taraf olarak nitelenip vekalet ücretiyle sorumluluğuna hükmedilmesi olanağının bulunmadığı yönü de gözetilmelidir.

O halde, davacı Kurum vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.” (Y. 10. H.D., 21.10.2008 t., 2008/12303 E., 2008/13113 K.)

“Dosya kapsamında bulunan gelir bağlama kararında; iş kazasına bağlı olarak sağ ayak baş parmağı ile sol ayak küçük parmağının kesilmesi ve sağ el ayasında ağır yanık oluşması nedeniyle gerçekleşen %49 meslekte kazanma güç kaybı oranı bakımından kontrol muayene kaydı bulunmasına, giderek bu durumun gerek rücu alacağı, gerekse tavanı oluşturan miktara doğrudan etkili bulunmasına karşın, sonucu araştırmalar, sigortalının kesinleşen meslekte kazanma güç kaybı oranının belirlenmesi, bir değişiklik bulunduğunun anlaşılması halinde ise, olu-

şacak farklılığın peşin değerli gelir ile gerçek zarar tavan değerine etkisi üzerinde durulmaksızın hüküm kurulmuş olması...”(Y. 10. H.D., 23.05.2006 t., 2006/4957 E., 2006/7462 K.)

“Davacı, sigortalının ikinci kez geçirdiği 15.06.1993 tarihli iş kazası ile sürekli işgöremezlik derecesinde %7,1 artış olması sonucu, daha önce geçirdiği iş kazası sonrasında bağlanan gelirinde de artış olduğundan, uğranılan Kurum zararının 506 sayılı Yasanın 26. maddesi uyarınca tazminine karar verilmesini istemiştir.

Mahkemece, ilâmında belirtildiği şekilde davanın kabulüne karar verilmiştir...

21.12.1988 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucunda, iş göremezlik derecesi %22,2 olan sigortalıya Kurumca sürekli iş göremezlik geliri bağlanmıştır. Bilahare 15.06.1993 tarihinde sigortalı S. K. ikinci bir iş kazası geçirmiş ve Kurum tarafından önce ikinci kaza nedeniyle sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin %7,1 olduğu belirtildikten sonra, ilk kaza nedeniyle belirlenen %22,2 sürekli işgöremezlik derecesiyle ikinci kaza nedeniyle belirlenen %7,1 sürekli işgöremezlik derecesi özel bir formülle toplanmış ve sonuçta sürekli işgöremezlik derecesi %27,7 olarak saptanarak bağlanan gelirlerde buna göre artış yapılmıştır. İşte Sosyal Sigortalar Kurumu, bu kez yalnızca işverene karşı açtığı işbu ikinci rücu davasında, gelir artışlarından kaynaklanan zararın ödetilmesini istemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararına göre, peşin sermaye değerli gelirler yönünden davalının, Kurum'un rücu alacağından sorumluluğu, dış tavan olmaksızın, gelirin ilk peşin değerini aşamaz. Bu yönde, gelirin ilk peşin değerinin belirlenmesinde, sigortalının sürekli işgöremezlik oranında artma meydana gelmesi karşısında, 506 sayılı Yasa'nın 25. maddesi de gözetilmek suretiyle, rapor tarihini takip eden aybaşından sonraki dönem için değişen işgöremezlik oranı gözetilerek, gelirin ilk peşin değeri Kurum'dan sorulup, bu şekilde belirlenen gelirin ilk peşin değerinin, davalı kusuruna isabet eden kısmının tahsiline karar verilmesi gereği gözetilmeksizin, mahkemece yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir...” (Y. 10. H.D., 19.02.2009 t., 2007/21742 E., 2009/1778 K.)

“İş kazası sonucu sürekli işgöremezlik durumuna giren sigortalıya bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri, sigortalının yaşı, gelirin kesilme olasılığı ve iskonto oranı gözetilerek belirlenen tutarı ifade etmektedir. 506 sayılı Yasanın 92. maddesi ise, “Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık ve gelirlerden yüksek olanın tümü, eksik olanın da yarısı bağlanır. Bu aylık ve gelirler eşitse, iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından bağlanan gelirin tümü, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından bağlanan aylığın da yarısı verilir.” düzenlemesini içermektedir.

Meslek hastalığı sonucu sürekli işgöremezlik durumuna giren sigortalıya 07.07.2005 tarihinden itibaren bağlanan gelir, sigortalının 15.07.2005 tarihinden itibaren yaşlılık aylığına hak kazanması nedeniyle, 506 sayılı Yasanın 92. maddesi uyarınca yarıya indirilmiştir.

Kurumun, sigortalıya bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını isteme hakkı bulunmadığı gibi; bağlanan gelirin kesildiği veya kesilmesi gereğinin, yargılama sürecinde ortaya çıktığı durumlarda, Kurumun ödemediği veya ödeyemeyecek olduğu gelir kesimini rücu istemeyeceği yönü de, tazmine yönelik davada gözetilmesi gereken genel ilkeler arasında bulunmaktadır.

Dava konusu edilen gelirlerin, 506 sayılı Yasanın 92. maddesi uyarınca yarıya indirildiği gerçeği karşısında, bu indirimin davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına da yansıtılması gereği üzerinde durulmaksızın, peşin sermaye değeri hesap tablosunun ilk satırındaki miktar esas alınarak sonuca varılmış olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir...” (Y. 10. H.D., 21.10.2008 t., 2008/14464 E., 2008/13116 K.)

V. BİRDEN FAZLA RÜCU HALİNİN BİRLEŞMESİ

5510 sayılı Yasada, iş kazası nedeniyle rücu olanağını düzenleyen hükümler yanında; iş kazası koşullarına bağlı olmaksızın, uzun vadeli sigorta kollarından bağlanan aylıkların tazminine olanak sağlayan düzenleme de öngörülmüştür.

Olayın iş kazası sayılmayı gerektiren koşullarda gerçekleştiği ve anılan sigorta kolundan gelir bağlanması yanında; sigortalının ödenmiş prim gün sayısının yeterliliği nedeniyle ayrıca uzun vadeli sigorta kollarından aylık bağlandı; başka bir anlatımla, 5510 sayılı Yasanın 21 ve 23. maddeleri yanında, 39. maddesi koşullarının da aynı olay çerçevesinde gerçekleştiği durumlarda, tazmin yükümlülüğü kapsamının nasıl belirleneceği tartışma konusu olabilecektir.

Bu durum, Kurumun aynı olay nedeniyle birden fazla maddeye dayalı istem hakkının doğması, hakların yarışması olarak nitelenebilecek midir? Hakların yarışması (telahuku); “tek bir hak süjesinin birden ziyade mütalebe hakkı bulunması ihtimalini ifade eden bir tabirdir ki, alacaklının aynı eda mevzuunu yekdiğerinden müstakil olan ayrı iki hukuki sebebe istinad ettirebilmesi imkanına vücut verir... telahuk eden haklardan birinin ifası diğer mütalebe hakkını ortadan kaldırır.”¹¹ “İki hak aynı neticenin elde edilmesine yaramakta ise bu iki hak telahuk etmiş demektir. Hakların telahuku mevzu bahs olabilmek için o hakların aynı muhtevaları haiz olmaları, yani alacaklının iki muhtelif hukuki illete istinad ederek aynı eda mevzuunu isteyebilmesi lazım gelir.”¹² biçiminde tanımlanmakta; talep haklarının içeriklerinin aynı olmadığı, birinin ifasının diğerini ortadan kaldırmadığı durumlarda ise, yarışma değil, toplanmadan (içtima) söz etme olanağı bulunmaktadır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun, 04.06.1958 t.,1958/15 E., 1958/6 K. sayılı ilamında, hakların yarışması konusunda, “Bir hadisede kanunun iki hükmünün dahi tatbiki mümkün bulunan hallere hukuk dilinde hakların telahuku denilmektedir. Böyle bir halin kabulü için tatbiki mümkün görünen hükümlerden birisinin diğerine göre hususi hüküm mahiyetinde bulunmaması şarttır. Çünkü umumi hükümle hususi hüküm karşılaştığı zaman, hadiseye ancak hususi hükmün tatbik olunabilmesi, hukukun umumi kaidelerindedir... hakların telahukunun söz konusu olabilmesi için de aynı isteğin kanundaki iki ayrı hükme göre de haklı görülmesi şarttır.” değerlendirmesi yer almaktadır.

Hakların yarışmasının hükümlerine ilişkin

olarak, “Birbirine eklenmiş olan bu çeşitli istemler, kullanılmaları yönünden birbirinden tamamen bağımsızdırlar. Hak sahibi bunlar içinden dilediğini seçmekte serbesttir. Bunlardan hangisinin kullanıldığı, davacının öne sürdüğü olaylardan anlaşılır... Ancak hak sahibi, sahip olduğu istemlerden birini ifa veya cebri kovuşturma (icra) yolu ile elde etmişse, onun diğer istemleri artık ortadan kalkarlar. Fakat eğer istemlerden birinin çevresi diğerinden daha genişse, o zaman dar çevreli olan istemin ifası halinde, daha geniş çevreli olan istem, geriye kalan bölüm için, varlığını koruyacaktır.”¹³

İş kazası ve meslek hastalığı kolundan yapılan yardımlar ile uzun vadeli sigorta kolundan yapılan yardımlar, aynı olay nedeniyle gerçekleşse de, farklı amaca yönelik olarak tahsil edilen primlerin oluşturduğu sigorta kollarından gerçekleştirilmektedir. Ancak, burada bildirim-siz sigortalı çalıştırma olayında olduğu gibi, iş kazasına bağlı olarak ayrıca ödetmeyi öngören medeni ceza nitelikli bir düzenlemeden öte; kusurlu davranış sonucu, birden fazla sigorta kolunun öngördüğü riske bağlı yardımların yapılması nedeniyle, Kurum varlığında azalmaya yol açan bir durumun gerçekleşmesi söz konusu olmaktadır.

VI. ZAMANAŞIMI VE ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

5510 sayılı Yasanın 93. maddesinin üçüncü fıkrasında, “Bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları, on yıllık zamanaşımına tâbidir. Zamanaşımı tarihi; rücu konusu gelir ve aylıklar bakımından Kurum onay tarihinden, masraf ve ödemeler için ise masraf veya ödeme tarihinden itibaren başlar.” düzenlemesine yer verilerek, tüm rücu davalarında uygulanabilecek genel bir zamanaşımı hükmü öngörülmüştür. Anılan düzenleme karşısında, tazmin sorumlusunun işveren veya üçüncü kişi olmasının da zamanaşımı süresi yönünden herhangi bir önemi kalmamış, zamanaşımının başlangıç tarihi de açıkça düzenlenmiştir.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 5510 sayılı Yasanın rücu davalarına ilişkin hükümlerinin uygulanma zamanı konusunda, “5510 sayılı Yasanın 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 21. mad-

desindeki, “İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettilir.” düzenlemesi üzerinde durma gereği de bulunmaktadır.

“Kanunların geriye yürütülmesi veya yürütülmemesi konusunda mevzuatımızda genel bir hüküm yoktur. Ancak, toplum barışının temel dayanağı olan hukuka ve özellikle kanunlara karşı güveni sağlamak ve hatta, kanun koyucunun keyfi hareketlerine engel olmak için, öğretide kanunların geriye yürütülmemesi esası kabul edilmiştir. Buna göre, gerek Özel Hukuk ve gerekse Kamu Hukuku alanında, kural olarak her Kanun, ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamanda meydana gelen olaylara ve ilişkilere uygulanır; o tarihten önceki zamana rastlayan olaylara ve ilişkilere uygulanmaz. Hukuk güvenliği bunu gerektirir.

Kanunların geriye yürütülmemesi (geçmişe etkili olmaması) kuralının istisnalarından birini, beklenen (ileride kazanılacağı umulan) haklar oluşturmaktadır. Kamu düzeni ve genel ahlaka ilişkin kurallar yönünden de kanunların geriye yürütülmesi söz konusudur. Yargılama hukukunu düzenleyen kanunlar da, ilke olarak geçmişe etkilidir (Prof. Dr. Necip Bilge, Hukuk Başlangıcı, 14. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2000, sh: 193-194; Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2003, sh: 73).” (HGK 13.10.2004 t., 2004/10-528 E., 2004/533 K.)

5510 sayılı Yasanın 21. maddesiyle yeniden getirilen “sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı” tazmin hükmünün, 5510 sayılı Yasanın yürürlüğü öncesinde gerçekleşen iş kazalarından kaynaklanan rücu tazminat davalarında uygulanmasına olanak veren bir düzenleme bulunmadığı gibi; rücu tazmine ilişkin düzenlemenin,

yasanın yürürlüğü öncesinde olup bitmiş olay ve ilişkilere uygulanmasını gerektirir yukarıda sıralanan istisnai durumlar kapsamında değerlendirilemeyeceği...” (Y. 10. H.D., 28.10.2008 t., 2008/18049 E., 2008/13519 K.) görüşünü dile getirmiştir.

Karar içeriğinde de belirtildiği üzere, 5510 sayılı Yasanın rücu davalarına ilişkin düzenlemelerinin, Yasanın yürürlüğü öncesinde gerçekleşen olaylara uygulanmasını öngören bir geçiş hükmü bulunmadığı gibi; 506 sayılı Yasanın 26. maddesinde yer alan cümlenin iptali nedeniyle oluşan durum benzeri, istisnai bir hal de gerçekleşmemiştir.

5510 sayılı Yasa yönünden benimsenen yaklaşım, kaza tarihine göre, inceleme ve gelir bağlama işlemlerinin uzun bir sürece yayıldığı durumlarda dahi duraksamaya yer vermeyen bir uygulama geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

VII. GENEL DEĞERLENDİRME

Kurumun rücu hakkı, ağırlıklı olarak, 506 ve 1479 sayılı Yasaların içerdiği düzenlemeler çerçevesinde biçimlenmiş, konuya ilişkin yerleşik içtihatlar oluşmuştur. 5510 sayılı Yasa ile getirilen değişikliklere ana hatlarıyla yukarıda değinilmiş olup; farklılık içermeyen durumlarda, tazminat hukukunun genel ilkeleri ve yargısal uygulamalarla geliştirilen yöntemlerden yararlanmaya devam edilebilecektir.

Kusura dayalı sorumluluk halinde, kusur oranlarının işçi sağlığı ve iş güvenliği kuralları ışığında yöntemince belirlenmesi gereğiyle, basit rücu hakkı yaklaşımı uyarınca, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemelerin, Kurumun alacağından mahsubuna olanak bulunmadığı yönündeki uygulamadan uzaklaşma gereği bulunmadığı gibi; 5510 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemenin de basit rücu hakkını benimsemesi nedeniyle, sigortalı veya hak sahibi tarafından açılan tazminat davalarında elde edilen kusur ve gerçek zarar tavan tespitine ilişkin raporlar, 5510 sayılı Yasanın tazmine ilişkin hükümleri çerçevesinde inceleme içerdiği oranda, Kurumun taraf olduğu davalar yönünden de değer taşıyabilecektir.

5510 sayılı Yasanın tazmin sorumlularına

ilişkin düzenlemeleri de belirgin hükümler içermekte olup, sayılanlar dışında tazmin sorumlusu oluşturmaya olanak bulunmamaktadır. Ancak, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 27.10.1978 t., 2019/7570 sayılı kararında, “Sigorta şirketi, araç sahibinin ya da şoförünün kusurları ile neden oldukları olaydan dolayı doğan mali sorumluluklarının belirli limit dahilinde kefilidir durumundadır ve 506 sayılı Yasanın uygulanması için öngörülen kusur koşulunun sigorta şirketi için de ayrıca aranmasına gerek olmadığı gibi, anılan maddede, kusurlu işveren veya üçüncü kişilerden söz edilmesinin bunlardan başkasına, özellikle sigortacılarına rücu edilemez anlamında yorumlanamayacağı ortadadır.”¹⁴ görüşü dile getirilmiş olup, 5510 sayılı Yasanın rücu hükümleri de, sorumluluk sigorta poliçesi uyarınca işveren veya üçüncü kişiyi eyleminden doğan zarara karşı güvence altına alan sigorta şirketlerine Kurum tarafından tazmin talebi yöneltilmesini engellemeyecektir. Ancak, zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesini düzenleyen sigorta şirketi, yasadaki kaynaklanan yükümlülüğü uyarınca yaptığı ödeme oranında Kuruma karşı sorumluluktan kurtulabilecektir.

5510 sayılı Yasada Kurumun rücu hakkını düzenleyen hükümler, dağınık ve karmaşık bir görünüm sergilemekte olup; Yasanın düzenlenmesi aşamasında öğreti ve yargı kararlarından doğan hukuksal birikimin gözetilmemiş olması, kısa dönemde yasal düzenlemelerle düzeltilmeleri gerekli kılmaktadır. Ancak, zamanaşımı konusunda genel düzenleme oluşturulması; 1992/3 E., 1994/3 K., 01.07.1994 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı içeriğine karşın, Anayasa Mahkemesi'nin 23.11.2006 gün, 2003/10 E., 2006/106 K. sayılı kararı ile 506 sayılı Yasanın 26. maddesindeki “...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işveren isteyecekleri miktarla sınırlı olmak üzere...” bölümünün Anayasaya aykırılık nedeniyle iptali sonrası oluşturulan uygulamadan kaynaklanan çelişkiye son veren düzenlemenin getirilmiş olması ve bu kapsamda teknik bir kavram olan ilk peşin sermaye değerli gelirin, tazminat hukuku ilkeleri çerçevesinde sınırlandırılması konuları Yasadan yansıyan olumlu düzenlemeler olarak öne çıkmaktadır.

Yasal düzenlemelerdeki aksaklıklara karşın, düzenlemelerin yaşama geçirilmesi aşamasında; sosyal güvenliğin toplumda yaygınlaştırılması ve tazmin özelliğinden daha önde olması gereken önleyici özelliğinin önemi üzerinde durularak; işçiyi gözetme borcuyla yükümlü işvereni, özenli davranmaya ve kayıtlı işçi çalıştırmaya yönelten; bu konulardaki duyarlılığı artıracak yaklaşımlar gösterilmesi belirleyici olacaktır. Aksi yöndeki uygulamalar ise, tüm değerlerin üzerinde olan insan yaşamı ve emeğinin korunması konusunda büyük çabalarla gelinen çağdaş noktadan geriye düşülmesine yol açacaktır. Bu alandaki gerileme ise, sosyal devlet ilkesini aşındıracağı gibi, toplumsal barışı da olumsuz yönde etkileyecektir.

DİPNOTLAR

- 1 Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul 2009, 12. Bası, sh. 366-367.
- 2 Sarper Süzek, İş Güvenliği Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara 1985, sh. 206-208.
- 3 Mustafa Çenberci, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1985, s. 195-196.
- 4 28.09.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ" in 5. maddesinde yer alan düzenleme uyarınca da, "İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır. Kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren alınması gerekli bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez."
- 5 Mustafa Çenberci, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1985, s. 107.
- 6 Resul Aslanköylü, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2004, s. 362.
- 7 Utkan Araslı, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Cilt 1, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 384.
- 8 age. s. 385-386.
- 9 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 15.03.1995 t., 1994/800 E., 1995/166 K. "Davada, iş kazası sonucu vefat eden sigortalının haksahiplerine bağlanan gelirin peşin değerinin tahsili için 506 sayılı Yasanın 9 ve 10. maddesine dayanılarak daha önce açılan rücu davasının kabulüne sonuçlanıp kesinleştiği, bilahare kat sayısının artması nedeniyle gelirlerde artış meydana geldiği öne sürülmüş, bu artışın peşin değerinin 9 ve 10. maddeye göre davalıdan tahsiline karar verilmesi istenmiştir.

Dava konusu olayda, 9 ve 10. maddelerin öngördüğü koşulların oluştuğu hususu tartışılmazdır. Uyuşmazlık, 506 sayılı Yasanın 26. maddesinin getirdiği tavan sınırlandırılmasının 9 ve 10. maddeye göre açılan rücu davalarında da uygulanıp uygulanmayacağı noktasında toplanmaktadır.

Davanın yasal dayanağı 506 sayılı Yasanın 9 ve 10. maddeleridir. 9. madde aynen; "işveren çalıştırdığı sigortalıları örneği Kurumca hazırlanacak bildirimlerle en geç bir ay içinde Kuruma bildirmeye mecburdur" hükmünü getirmiştir. İşverence bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde izlenecek yol ve işverenin sorumluluğunun kapsamı 10. maddede düzenlenmiştir. Anılan maddede de bildirimsiz sigortalı çalıştırılmış ve bir iş kazası meydana gelmiş ise, Kurum ilgililere gerekli sigorta yardımlarını yapar ve bu yardımlar için 10. maddenin son fıkrası gereğince işverene rücu eder. Zira bu fıkra "Ancak, yukarıdaki fıkralarda belirtilen sigorta olayları için Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa, bu gelirin 22. maddede sözü geçen tarifeye göre hesabedilecek sermaye değerleri tutarı 26. maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın işverene ayrıca ödetirilir" hükmü yer almıştır. Buradaki "sorumluluk halleri" ibaresi sorumluluğa neden olan maddi olguları ve kusur durumun tespitini hedeflemektedir. Yoksa sorumlu tutulacak tazminat miktarını belirlemeyi amaçlamamaktadır. Çünkü işverenin 26. maddeye göre sorumluluğu kusur esasına, 10. maddeye göre sorumluluğu ise kusursuzluk ilkesine dayanır. İş kazasının oluşumunda işverenin hiçbir kusuru yoksa bile sigortayı Kuruma bildirmemiş ise yapılan sigorta yardımlarından ötürü 10. maddeye göre sorumlu tutulur.

İşte, "26. maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın" ibaresi, kusursuz sorumluluğu ifade etmek için metinde yer almıştır.

Bu açıklamaların ışığında öncelikle belirlenmesi gereken husus, 9 ve 10. maddeye göre açılan rücu davalarında, işverenin sorumluluğu sınırının tazminat miktarı bakımından nereye kadar gideceği, başka bir anlatımla ileriki yıllarda her katsayı artışında gelirlerde artış söz konusu olacağından işverenin hudutsuz bir biçimde bu artışlardan sorumlu tutulup tutulamayacağıdır. Özel Dairenin bozma kararında 26. maddede olduğu gibi 9 ve 10. maddeye dayanılarak açılacak rücu davalarında da işverenin sorumluluğuna sınırlama (tavan) getirilmesi gerektiği görüşünün benimsendiği görülmektedir. Gerçekten 26. maddenin 1. fıkrasında, "her türlü giderlerin tutarları ile bağlanmışsa bu gelirlerin 22. maddede belirlenen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarda sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödetirilir" hükmü getirilmiştir. Böyle bir sınırlama 26. maddeye ilk defa 3395 sayılı Yasa ile ve bu konudaki boşluğu dolduran Yargıtay İçtihatlarından esinlenerek dahil edilmiştir. Yasa koyucunun aynı değişikliği 10. maddede yapmamış olması, bu maddeye göre açılan davalara sınır tanımadığı anlamına gelmez. Öte yandan 10. maddenin amaca yönelik yorumlanmasından

bu maddeye göre açılan davaların sınırsız şekilde süreceği sonucu çıkmamaktadır. O itibarla, kusursuz sorumluluğu öngören 9 ve 10. maddeye dayanılarak açılan rücu davalarında da 26. maddenin öngördüğü sınırlamanın (tavanın) kıyas yoluyla uygulanmasının hak ve nesafet kurallarına uygun düşeceği açıktır.

Esasen her sorumluluğun bir yerde bitmesi gerekir. Kişilerin ölünceye kadar kendilerinin, ölümleri halinde onların halefi durumunda bulunan mirasçılarının aynı olay nedeniyle sonsuza dek dava tehdidi altında tutulmalarına cevaz vermek, gerek Usul Hukukunun gerekse Maddi Hukukun evrensel kurallarına uygun düşmez.

10. madde ile 26. madde arasında benzerlik bulunmadığı, dolayısıyla kıyas hükümlerinin uygulanamayacağı görüşü ile sınırlamanın, zamanaşımı veya Borçlar Kanununun 43, 44. maddelerinin uygulanması suretiyle gerçekleştirilebileceği görüşlerine de itibar etmek mümkün değildir. Zira, 26. madde ile 10. madde Kurum'un rücu hakkını düzenlemiş olup ayrıldığı tek nokta sırasıyla kusurlu ve kusursuz sorumluluğa ilişkin olmalıdır. Tek bir noktada ayrılığın varlığı kıyas hükümlerinin uygulanmasını engellemez. Özellikle rücu alacaklarının miktarının hesaplama şekli, izlenecek yok bakımından aralarında ayniyet vardır. 1992/3 esas sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı ile her artış ayrı bir olgu kabul edilerek zamanaşımının olay tarihinde değil, artışın onayı tarihinden itibaren hesap edileceği kabul edildiğinden davanın zamanaşımı hükümleriyle sınırlandırılması yoluna da gidilememektedir. Borçlar Kanununun 43 ve 44. maddelerinin uygulanması da uyumsuzluğu bir yerde bitirmemektedir. Bu uygulama sadece hükmedilen tazminat miktarından bir kesiminin indirilmesi sonucunu doğurabilir.

Hal böyle olunca mahkemece yapılacak iş, hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği tazminat (tavan) miktarını önce kusur durumunu hiç gözetmeksizin belirlemek ve belirlenen tazminat miktarını geçmemek üzere davalının olaydaki kusursuzluğu dikkate alınarak Borçlar Kanununun 43 ve 44. maddeleri uygulanarak varılacak sonuç uyarınca rücu alacağına hükmetmek..."

- 10 28.09.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu ile Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ'in 10. maddesindeki, "(3) Üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı olaylarında zarara sebep olan üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar sorumludur." düzenlemesi de bu yöndeki bir yaklaşımı benimsemiştir.
- 11 Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1998, 4. Baskı, s. 114.
- 12 Esat Arsebük, Türk Kanunları Bakımından Borçlar Hukukunun Umumi Esasları, Ankara Hukuk Fakültesi Neşriyatı, Seri:2, Sayı:12, Ankara 1937, s. 538.

- 13 Kenan Tunçomağ, Türk Borçlar Hukuku, Cilt 1 Genel Hükümler, Sermet Matbaası, İstanbul 1976, s. 110.
- 14 Mustafa Çenberci, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1985, s. 214-215.

KAYNAKÇA

- Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2009, 12. Basi.
- Aydın Başbuğ, Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu, Kamu-İş, Ankara 1992.
- Esat Arsebük, Türk Kanunları Bakımından Borçlar Hukukunun Umumi Esasları, Ankara Hukuk Fakültesi Neşriyatı, Seri: 2, Sayı: 12, Ankara 1937.
- Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, İstanbul 2006.
- Kenan Tunçomağ, Türk Borçlar Hukuku, Cilt 1 Genel Hükümler, Sermet Matbaası, İstanbul 1976.
- Levent Akın, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Mehmet Akad, Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, Kazancı Hukuk Yayınları No: 112, İstanbul 1992.
- Mustafa Çenberci, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1985.
- Resul Aslanköylü, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.
- Sarper Süzek, İş Güvenliği Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara 1985.
- Utkan Araslı, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Cilt 1, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- Ercan Turan, "Sosyal Güvenlik Hakkı" Kamu-İş, Yıl 2004, Cilt 7, Sayı 3.
- Ercan Turan, "Anayasa Mahkemesi'nin 2003/10 E., 2006/106 K., 23.11.2006 Tarihli Kararı Karşısında 506 Sayılı Yasanın 26. Maddesine Dayalı Rücu Tazminat Davaları" Sicil İş Hukuku Dergisi, Haziran 2007, Sayı 6.